

فلسفه یازدهم

منوچه دوم

(نکات و خلاصه درس)

درس اول : چیستی فلسفه

مقدمه

وقتی غرق در روزمرگی های زندگی مان هستیم و فکر و ذهنمان درگیر اشتغالات مختلف زندگی است، با دیدن اتفاقاتی چه بسا تلخ، ذهن درگیرمان رهایی می یابد و به وسالاتی مشغول می شود که از جنس روزمرگی ما انسان ها نیست. وقتی با حوادث ناخوشایندی چون بیماری صعب العلاج، فقر، مرگ و... روبه رو می شویم، دائماً این سوالات از ذهنمان

عبور می کند:

چرا درد و رنج؟

چرا فقر؟

چرا تبعیض؟

چرا مرگ؟

آیا این امور واقعی هستند یا غیر واقعی؟

درست هستند یا غلط؟

این ها چه ارتباطی با انتخاب و اختیار ما دارد؟

در این جاست که در ورودی دنیای جدیدی قرار می گیریم که با دنیای روزمره ما آدم ها متفاوت است و از جنس دیگری است.

ما در این جا به دنیای تفکر فلسفی قدم گذاشته ایم و وارد وادی مقدس فلسفه شده ایم.

نمونه یابی

آیا می توانید چند پرسش دیگر از این نوع مطرح کنید؟
از کجا آمده ام؟ آمدنم بهر چه بود؟/ به کجا می روم آخر نمایمی وطنم

مقایسه

۱- آیا میان این مسئله ها و مسائل مربوط به زندگی روزمره، تفاوتی می بینید؟ می توانید آن تفاوت را ذکر کنید؟

پاسخ: بله، این سوالات از دو جنس مختلف هستند. سوالات روزمره از درگیری انسان ها با زندگی روزمره و علوم بر می خیزد ولی سوالات عمیق تر از جنس نگاه های عمیق و درون نگری انسان ها به زندگی و موضوعات پیرامون آن است.

۲- آیا میان این قبیل پرسش ها و پرسش هایی که در علوم مختلف ریاضی، فیزیک، حقوق و مانند آن ها پیش می آید، نیز فرقی هست؟ می توانید آن فرق را توضیح دهید.

پاسخ: بله، این سوالات در علوم، به امور ظاهری همانند کمیت و کیفیت و حق و حقوق انسان ها می پردازد اما سوالات گروه دیگر به امور عمیق باطنی که تفکر بشر را درگیر موضوعات اساسی می کند می پردازد.

۳- از میان پرسش های فوق، کدام یک از نظر شما مهم تر هستند؟ تا سه مورد را انتخاب کنید.

پاسخ: انتخاب بشر، بستگی به نوع نگاه و زاویه دید انسان ها دارد. انسان هایی که درگیر روزمرگی هستند، هیچ علاقه ای به سوالات عمیق، تفکر بر انگیز ندارند هیچ انگیزه و علاقه ای به سوالات مهم بشری ندارند. اما انسان هایی که در پیچ و تاب روزمره زندگی گیر نمی کنند و ظواهر آنان را راضی نمی کند، به سوالات مهم بشری می پردازند؛ مانند: از کجا آمده ام؟ آمدنم بهر چه بود؟

تفکر فلسفی

تفکر فلسفی و اندیشیدن دربارهٔ سوالات مهم زندگی، یک ضرورت عام و همگانی و لازمهٔ زندگی هر انسانی است که شایسته است هر انسانی به آن بپردازد و توان فکری خود را دربارهٔ پاسخ به سوالات مهم زندگی تقویت کند. برخی انسان ها به آن توجه می کنند، لکن اغلب آن ها با بی توجهی از کنار آن می گذرند.

نکته مهم :

دورهٔ جوانی و نوجوانی آغاز شکفتن سوالات است و ذهن فعال و پویای نوجوان، پاسخ این پرسش ها را جست و جو می کند. موفقیت و کامیابی در پاسخگویی به سوالات مهم زندگی، به دقت و تلاش فکری پیوسته و دائمی نیازمند است تا رفته رفته فرد بتواند با ورزیدگی عقلی از امور معمولی عبور نماید و با دقت و نظم منطقی، در مسائل اصلی زندگی اندیشه کند و به پاسخ های مناسب دست یابد.

«فرایند دریافت فلسفی»

خود ارزیابی

ملاصدرا، فیلسوف بزرگ قرن دهم هجری می گوید مردم بر دو دسته اند: «واقف» (ایستاده) و «سائر» (روند). واقف کسی است که به همین دانش ظاهری دل خوش کرده و متوقف شده و دروازه جهان بزرگ و برتر به رویش گشوده نشده است. او فقط از شنیده ها بهره می برد و کارش تقلید از دیگران است؛ اما «سائر» اهل حرکت و پویایی است و به شنیده ها بسنده نمی کند. او در تلاش است که از تنگنای ظواهر و محسوسات عبور کند و به جهان وسیع معقولات راه یابد. او همواره در تکاپو است. اقبال، شاعر پارسی گوی معاصر پاکستان در یک رباعی می گوید:

ساحل افتاده گفت گرچه بسی زیستم

هیچ نه معلوم شد، آه که من کیستم

موج ز خود رفته ای تیز خرامید و گفت

هستم اگر می روم، گر نروم نیستم

۱- چه شباهت هایی میان این دو بیان وجود دارد؟

پاسخ: موج: سائر / ساحل: واقف

دانش فلسفه

تعریف دانش فلسفه: تلاش برای پاسخ گویی دقیق روشمند به پرسش های مهم زندگی، دانشی را پدید آورده است که آن را «فلسفه» نامیده اند.

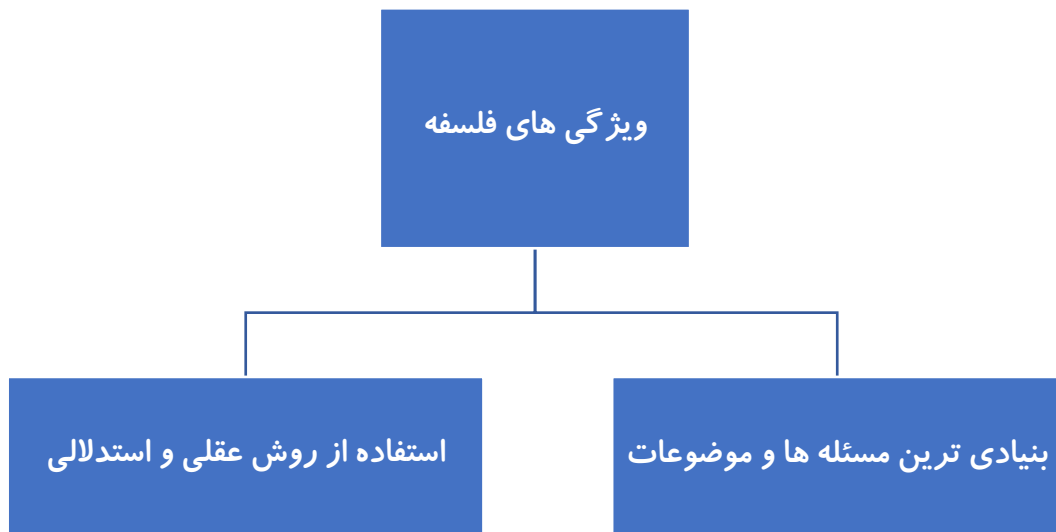
نکته

عملکرد فیلسوف: فیلسوفان کسانی بوده اند که به مسائل مهم زندگی به صورت **روشمند و تخصصی** پرداخته اند و **پاسخ های دقیقی** فراهم کرده اند. (نتیجه تلاش آنان شکل گرفتن دانش فلسفه است)

ویژگی های فلسفه

حالا که وارد تفکر فلسفی شده ایم و دنیای آن را با تمام وجودمان حس می کنیم و زندگی روزمره روح و روان ما را اقناع و سیراب نمی کند، باید ببینیم که تفاوت دانش فلسفه با سایر دانش ها چیست؟ گفت و گوی فلسفی چگونه است و چه ویژگی هایی دارد؟ و بالاخره مسائل فلسفی کدام اند و چگونه از مسائل دیگر علوم جدا می شوند؟

دانش فلسفه

۱- بنیادی ترین مسئله ها و موضوعات

تفاوت اساس فلسفه با سایر دانش ها ← فلسفه درباره بنیادی ترین و نهایی ترین مسئله ها و موضوعات جهان و انسان بحث می کند. فعالیت فیلسوف نسبت به جهان هستی ← فیلسوف به اصل و حقیقت جهان، طبیعت، انسان و سایر امور پرداخته و آن ها را کاوش می کند. فلسفه، در هر موضوعی به دنبال پرسش های خاصی است؛ نهایی ترین پرسش ها درباره چیستی و چرایی امور فلسفه، به این معنا همه چیز را در بر میگیرد، اما آن چه به این همه وحدت می بخشد و همه را تحت عنوان فلسفه جمع می کند، توجه به بنیادی ترین مسئله هاست.

تفکر

همانطور که در کتاب منطق آموخته اید، برای رسیدن به علم معمولاً از روش هایی چون تجربه و استقرا و نیز قیاس استفاده می شود.

۱- مجموعه زوایای مثلث چند درجه است؟ ← قیاس

۲- چرا هوا معمولاً در زمستان سرد است؟ ← تجربه

۳- چرا در دوره جدید در اکثر کشورها طلاق افزایش یافته است؟ ← استقرا

۴- آیا می شود در این جهان خوشبختی را به دست آورد؟ ← قیاس

۵- آیا هر حیاتی پایانی دارد؟ ← قیاس

۶- آیا جهان ابتدا و انتهای دارد؟ ← قیاس

ما آدم ها در برخورد با مسائل و موضوعات مختلف و برای شناخت نسبت به دنیای ناشناخته ها، به ابزار و روش های متفاوتی متوسل می شویم؛ حس و تجربه، عقل، امور و شهود باطنی و درونی، گاهی اوقات نیز از وحی مدد می گیریم و به تحلیل و تجزیه آن می پردازیم تا به شناخت برسیم. حالا مسائل فلسفی را چه طور می توان شناخت؟

مسائل فلسفی را با آزمایش و حس و تجربه نمی توان شناخت، چون مسائل فلسفی از جنس ماده و امور جسمانی و مادی نیست که با حس و تجربه بتوانیم بشناسیم؛ باید به دنبال روش مطمئن تری رفت که آن هم روش عقلی است.

کاری که به هنگام مواجهه با این پرسش ها می کنیم، تفکر و تأمل در اندیشه های خود برای یافتن پاسخ است؛ در این موارد، عقل می کوشد در خود کاوش کند و با عمل تفکر و تعقل و با تجزیه و تحلیل دانسته ها به حل مسائل و کشف مجهول نزدیک شود.

شبهات فلسفه به مسائل ریاضی: فقط با عملیات فکری می توان به حل مسائل فلسفی و ریاضی پرداخت؛ یعنی میکروسکوپ، آزمایشگاه، تجربه و حواس به حل آن ها کمکی نمی کنند.

برای روشن شدن بهتر روش تفکر فلسفی به یک نمونه توجه کنید:

سوال: آیا عالم طبیعت آغازی دارد و یا بی آغاز است و از ازل بوده است؟

پاسخ: اگر کسی بگوید جهان طبیعت آغازی دارد، ما از او دلیل می خواهیم و می پرسیم چرا؟ و او باید دلایل معتبر عقلانی بیاورد تا ما بپذیریم. (اگر بگوید چون اکثر مردم معتقدند این برای هیچکس قابل قبول نیست.)

نکته:

پژوهش های تجربی، تاریخی، نقلی، ذوقی و ادبی هیچ کدام در مسائل فلسفی کاربردی ندارند بلکه به حوزه های دیگر دانش مانند علوم طبیعی، تاریخ ادبیات، دین و عرفان تعلق دارند.

به کار بندیم:

- ۱- کدام یک از افراد زیر بیشتر اهل تفکر فلسفی هستند؟
الف) دانش آموزی که پاسخ فیلسوفان را در ارتباط با سؤالات اساسی آموخته و تکرار می کند.
ب) دانش آموزی که در مورد آرای فیلسوفان می اندیشد و پاسخی را که به نظر خودش دلایل محکمی دارد، انتخاب و ارائه می کند. **پاسخ: ب**
- ۲- برای درست فکر کردن و قرار گرفتن در مسیر درست تفکر فلسفی نیاز به برداشت گام هایی است. این گام ها به طور نا مرتب در زیر آمده است. با توجه به نظر خود آن ها را به ترتیب باز نویسی کنید.

- ارائه استدلال صحیح ۴
- داشتن معیار برای پذیرش پاسخ ۵
- جست و جوی پاسخ برای سوالات ۲
- تشخیص مسائل مهم و مؤثر از مسائل فرعی
- و غیر مهم ۳
- آگاهی از مجهولات و ندانسته های خود ۱

۳- نکات اساسی مربوط به هر یک از عناوین درس را استخراج و در جدول زیر یادداشت کنید. سپس یادداشت های خود را با دیگران مقایسه نمایید:

تفکر فلسفی	انسان از آن هنگام که به صورت جدی به سوالات بنیادین می پردازد و رسیدن به پاسخ آن ها دغدغه خاطر او می شود وارد تفکر فلسفی می شود.	تفکر فلسفی لازمه زندگی هر انسانی است.	برخورد با مسئله، حیرت، طرح سؤال های اساسی، تفکر در اندخته ها، دریافت فلسفی
دانش فلسفه	تلاش های بشر برای پاسخ قانونمند به سوالات بنیادین موجب ظهور دانشی به نام فلسفه گردیده است.	فیلسوفان کسانی هستند که به صورت قانونمند و تخصصی به پاسخ سوالات بنیادین پرداخته اند.	نتیجه تلاش افرادی که اهمیت پاسخ به سوالات بنیادین را دریافته و با دقت و پشتکار برای رسیدن به پاسخ صحیح تلاش کرده اند. نتیجه تلاش آن ها فلسفه بوده است.
ویژگی های فلسفه	بنیادی ترین مسئله ها و موضوعات	استفاده از روش عقلی و استدلالی	-

بانک محتوای آموزشی SET

آسان و سریع مطالب مهم را مرور کنید و برای آزمون آماده شوید.

همین الان کلیک کن

دوره‌های آموزشی

با دوره‌های آموزشی وارد مسیر یادگیری شوید و گام به گام خود را در کل درس راحت کنید.

نمونه‌سوال‌ات حل شده

با نمونه سوال‌ات حل شده درس به درس، مثال‌های مهم را ببینید و مفاهیم را آسان درک کنید.

خلاصه نکات

با خلاصه نکات درس به درس فقط به نکات مهم بپردازید و زمان را ذخیره کنید.

ویدئو آموزشی

با ویدئوهای کوتاه درس به درس، مطالب درس را آسان و سریع یاد بگیرید.

www.youtube.com/@saminskill

www.aparat.com/set_ir_official

www.instagram.com/set.ir.shop

t.me/set_ir_levelup

@set_ir_levelup

@levelupset

۰۲۱۴۴۰۷۰۷۳۰

۰۹۰۲۷۱۴۳۴۰۲

اسکن کنید